

Geachte dhr./ mw.

Op donderdag 17 oktober spreekt uw Kamer over de aanpak van de stikstofproblematiek. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties; Greenpeace, LandschappenNL, Milieudefensie, de Natuur- en Milieufederaties, Natuur & Milieu, SoortenNL, Vogelbescherming Nederland, het Wereld Natuur Fonds en Natuurmonumenten, zouden ter gelegenheid daarvan graag een aantal punten onder uw aandacht willen brengen.

Verkenning Wageningen Environmental Research

Morgen wordt een verkenning door Wageningen Environmental Research gepubliceerd die bij kan dragen aan het debat. Wij sturen het rapport morgenochtend toe (06.00 – 06.30 uur). De verkenning richtte zich op de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de bijdrage vanuit verschillende bronnen aan de depositie op de voor stikstofgevoelige natuur in de Natura 2000-gebieden? En wat is daarin specifiek de bijdrage van de veehouderij, uitgesplitst naar zowel stal-opslagemissie alsook aanwendings- en beweidingsemissies?
- Welke reductie in stikstofemissies is nodig om voor alle voor stikstofgevoelige habitattypen in de Natura 2000-gebieden onder de kritische depositiewaarde (KDW) te komen?
- Op welke wijze is het mogelijk de benodigde reductie in de veehouderij te bewerkstelligen en wat zijn daarin de mogelijkheden voor een integrale gebiedsaanpak en meekoppelkansen op andere terreinen zoals klimaat, kringlopen sluiten, bufferzones, etc.?

Deze verkenning geeft de volgende inzichten:

- Een gebiedsgerichte aanpak alleen is onvoldoende om de stikstofuitstoot voldoende terug te brengen. Naast een gebiedsgerichte aanpak is dus ook een algehele landelijke aanpak en regie voor reductie van stikstof nodig over alle sectoren.
- Er is een reductie van 33% van de emissies nodig die bijdragen aan de depositie van stikstof op Natura 2000-gebieden. Een deel van de emissie vindt plaats in het buitenland. We hebben vooralsnog alleen invloed op Nederlandse uitstoot, en exporteren bovendien meer stikstof dan we importeren. Als we ons richten op onze eigen invloedssfeer, het terugdringen van Nederlandse stikstofuitstoot, dan gaat het om een noodzakelijke halvering van huidige uitstoot van stikstof.
- Technische maatregelen in de landbouw kunnen maximaal 25% reductie realiseren, maar hebben geen positief effect op alle andere uitdagingen waar we in Nederland voor staan zoals klimaat, water(kwaliteit/-kwantiteit), landschap, dierenwelzijn, gezondheid en biodiversiteit. Deze technische maatregelen zullen bovendien forse investeringen vergen, met name in de melkveehouderij (generiek en gebiedsgericht).
- De enige echte bronaanpak om stikstof te reduceren in de landbouw is vermindering van invoer van stikstof via veevoer (zoals soja) en kunstmest. Dit rapport geeft daarmee een belangrijke concretisering van het begrip kringlooplandbouw.
- De grootste reductie-opgaven liggen in de provincies Brabant, Limburg, Gelderland, Overijssel en Drenthe. De stikstof-reductieopgave is per provincie weergegeven en voor elke provincie is een overzicht gemaakt van de Natura 2000-gebieden, de stikstofoverschrijding per gebied en de bronnen waar het stikstof vandaan komt opgesplitst naar bronnen binnen en buiten de provincie. Deze inzichten zijn nieuw.
- In het rapport staan kaarten met de stikstofoverschrijding per Natura 2000-gebied en het percentage afkomstig uit de landbouw. Verder zijn er staafdiagrammen met stikstofdepositie per provincie, ammoniakdepositie per provincie, de overmaat aan

stikdepositie per provincie, de reductieopgave per provincie en staafdiagrammen voor elk Natura 2000-gebied met daarin overschrijding per gebied en herkomst (binnen/buiten provincie).

In reactie op de Kabinetsbrief n.a.v. het advies Remkes

Op 4 oktober jl. is de Kabinetsbrief Stikstof verschenen als reactie op het eerste rapport van het Adviescollege Remkes. Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de brief. Als we in een gezond en mooi land willen leven, is het nu noodzakelijk dat de politiek beleid maakt om de stikstofemissies te beperken, zowel op gebiedsniveau als landelijk. De brief van minister Schouten toont dat de coalitie bereid is om deze keuzes te maken. Zo pleit de minister voor een versnelling van natuurherstel en een stevige daling van de stikstofuitstoot.

Mede op basis van de verkenning door WENR willen wij over het eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek aangeven:

- Afspraken over een landelijke reductie van schadelijke stikstofverbindingen zijn in onze ogen noodzakelijk. Deze afspraken leveren voor iedere sector heldere doelstellingen, kwantitatief en in de tijd, op zowel nationaal, provinciaal als gebiedsniveau. De Kabinetsbrief biedt wat ons betreft nog te weinig garanties dat ook daar de nodige slagen in gemaakt worden.
- Wij achten het positief dat het kabinet nu eerst snel inzet op een gebiedsgerichte aanpak, ondersteund door de nodige financiële middelen. Dit neemt de noodzaak echter niet weg om de landelijke stikstofdeken, ook buiten natuurgebieden, aan te pakken. Het vinden van een oplossing voor de korte termijn voor de stikstofproblematiek in ons land is in het belang van vele partijen. Ook voor natuur en landschap geldt dat het weer op gang brengen van de gebiedsprocessen in ons land cruciaal is. Polarisatie in het landelijk gebied dient vermeden te worden: een integrale, gebiedsgerichte aanpak is de crux.
- Wij ondersteunen het voornemen van het kabinet om versterkt in te zetten op een gebiedsgerichte aanpak rondom Natura 2000-gebieden, maar pleiten daarbij wel voor een integrale en gelijktijdige realisatie van alle gebiedsdoelen, dus ook die op het gebied van biodiversiteit, bodemdaling, klimaat, waterkwaliteit, woningbouw en recreatie.
- Wij ondersteunen het voornemen van het kabinet te streven naar een transitie naar een duurzame landbouw, die grondgebonden is en kleine gesloten kringlopen kent (natuurinclusieve landbouw).
- Wij ondersteunen het voornemen van het kabinet om bij nieuwe economische activiteiten rechten om stikstof uit te stoten af te romen.
- Wij onderschrijven de stellingname van het kabinet dat er een warme sanering nodig is van die landbouwbedrijven gelegen in bufferzones rond natuurgebieden, die een piekbelasting van die natuurgebieden veroorzaken en die niet in staat zijn om een transitie naar natuurinclusieve landbouw door te voeren of die willen stoppen. Daar moeten ook voldoende financiële middelen voor beschikbaar komen.

Wij pleiten in het debat voor:

- Een concrete en juridisch houdbare aanpak waardoor de uitstoot van stikstof op korte termijn aantoonbaar wordt teruggedrongen en voldoende uitgangspunten biedt om op lange termijn de stikstofuitstoot zo te verminderen dat hiermee de KDW's voor natuurgebieden worden bereikt;
- Een aanpak die zorgt voor een stikstofreductie naar rato van alle sectoren (landbouw, industrie, bouw en verkeer);

- Een robuuste aanpak waarin bewezen effectief natuurherstel en -versterking speerpunt is en daarvoor ook de benodigde budgetten worden vrijgemaakt;
- Een aanpak waarin de stikstofcrisis wordt benut om zowel de doelstellingen van het Urgenda-vonnis, het Klimaatakkoord van Parijs, de Kaderrichtlijn Water en doelstellingen uit het Biodiversiteitsverdrag een stap dichterbij te brengen;
- Een aanpak waarbij via de vermindering van krachtvoer de ontbossing voor de import van sojavoer een halt wordt toegeroepen;
- Een aanpak waar - conform het advies van het Adviescollege - gebiedsgericht aanvullende ambitieuze maatregelen worden genomen om de depositie op kwetsbare natuurgebieden snel te verminderen;
- Een aanpak waarin de stikstofcrisis wordt benut om de opgaven voor de transitie naar een duurzame natuurinclusieve landbouw optimaal mee te koppelen;
- Een aanpak waarin het Rijk de regie houdt en met duidelijke kaders stuurt op de noodzakelijke landelijke algehele stikstofreductie.

Met vriendelijke groet,